

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 5
สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

การศึกษาสารสนเทศจากภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษาชุมชน
ในตำบลคลองแม่ลาย อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร

The Study of Local Wisdom Information in Khlong Mae Lai Sub-District,
Kamphaengphet Province

นารณรี พอใจ¹ ฤทธิรงค์ เกาฤทธิ์² ตรรกพร สุขเกษม³ สรัลชานา น้ำเงินสกุณี⁴ พีระ วงศ์หมอ⁵ ทรธษา ใจแสน⁶
ธีรดา ชนงภัย⁷ และ ภาวินี สิงห์อุตร⁸

Nathnaree Phojai¹, Rittirong Kaoteera², Takaporn Suk-kasem³,
Sarunchana Namngoensakunee⁴, Peera Wonghmo⁵, Hunsu Jaisean⁶, Phavinee SingUdron⁷
and Tirada Chanaphai⁸

¹อาจารย์ประจำโปรแกรมวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

²อาจารย์ประจำโปรแกรมวิชาภูมิสารสนเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

³อาจารย์โปรแกรมวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

⁴บรรณารักษ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

⁵ผู้อำนวยการกองการศึกษา เทศบาลตำบลคลองแม่ลาย

⁶ผู้ติดต่อประสานงานและผู้นำชุมชนอ่างทองตำบลคลองแม่ลาย

^{7,8} นักศึกษาโปรแกรมวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพสารสนเทศจากภูมิปัญญาท้องถิ่น และเพื่อศึกษาปัญหาสารสนเทศจากภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยกลุ่มประชากรจากผู้นำ/ตัวแทนที่อาศัยอยู่ในชุมชนตำบลคลองแม่ลาย อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 14 คนจากแต่ละชุมชน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเครื่องมือที่ใช้เป็นเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก อย่างไม่เป็นทางการ ผลการศึกษา พบว่า ประชากรส่วนใหญ่มีประสบการณ์การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นมากที่สุด ได้แก่ 6 - 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 78.57 ซึ่งสาขาของสารสนเทศจากภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน ได้แก่ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คิดเป็นร้อยละ 50.00 ประเภทของสารสนเทศจากภูมิปัญญาท้องถิ่นมีมากที่สุด ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์และการแปรรูป คิดเป็นร้อยละ 85.71 โดยมีการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่สารสนเทศจากภูมิปัญญาท้องถิ่นมากที่สุด ได้แก่ มีการเผยแพร่ในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 50.00 และมีลักษณะของสารสนเทศจากภูมิปัญญาท้องถิ่นมากที่สุด ได้แก่ แบบดั้งเดิม คิดเป็นร้อยละ 78.57 สภาพสารสนเทศจากภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นมี 2 ด้าน คือ 1) ด้านผลิตภัณฑ์และการแปรรูป มี 4 ชนิด ได้แก่ (1) การจัดทำบายศรี (2) การนวดศีรษะด้านหน้า หัวไหล่ และสัญญาณจอมประสาท (3) การปั้นพระพุทธรูป (4) การสานไม้กวาด และด้านสัตว์ และ 2) ด้านผลิตภัณฑ์และการแปรรูป มี 2 ประเภท ได้แก่ (1) การเลี้ยงไก่ดำ (2) การเลี้ยงไส้เดือน ซึ่งแต่ละด้านก็จะมีจุดเด่น รายละเอียด และการประยุกต์นำไปใช้แตกต่างกัน สำหรับปัญหาสารสนเทศจากภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนตำบลคลองแม่ลาย คือ 1) ปัญหาของการเผยแพร่สารสนเทศจากภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) ปัญหาการขาดผู้สืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น และ 3) ปัญหาในเรื่องของตลาดการค้าการวางแผนการตลาดของผลผลิต และผลิตภัณฑ์จากการแปรรูป

คำสำคัญ: สารสนเทศ / ภูมิปัญญาท้องถิ่น / ชุมชนในตำบลคลองแม่ลาย

Abstract

The purposes of this research were to study Information from local wisdom and the Information problems. The purposive sampling method was used to select research samples, and

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 5
สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

there were fourteen samples selected from chiefs and representatives from Khlong Mae Lai Sub-district. This research design was a qualitative research with an in-depth interview. The research results identified that 78.57% of population had gained local wisdom knowledge for 6 -10 years-long. Fifty percent of that mentioned was natural resources and environmental management. Type of Local Wisdom Information mostly was Products and Process (85.71%). 78.57% of tradition information was used to public relation and dissemination in communities (50%). Local Wisdom Information could be divided into two categories. Firstly, the Product and Process of Baci (Rice Offering) preparation, head, shoulder and nerve massage, Buddha image molding, and broom weaving. Secondly, it was the Product and Process of black chicken farming and vulture farming. The problems onto Local Wisdom Information in Khlong Mae Lai Sub-district included public relation and dissemination, lacking of successors, marketing and plan as well as the product and process problems.

Keywords: Information / Local Wisdom / Khlong Mae Lai Sub-District Community

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ในรัชกาลที่ 9 ทรงชี้ว่าหลักภูมิสังคม สร้างสรรค์ภูมิปัญญาไทยสู่ความเป็นไทยเพื่อพัฒนาคนให้มีความสามารถ มีความคิดวิจารณ์อย่างเหมาะสมกับเอกภาพ โดยภูมิปัญญานั้นเป็นส่วนหนึ่งอันเป็นที่มาได้ปรากฏอยู่ในท้องถิ่นนั้นๆ (อรลักษณ์ บุณยะกาญจน์, 2557, หน้า 23-24) นอกจากนี้ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 48 กำหนดไว้ว่า “รัฐต้องกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นทั้งตนเองและตัดสินใจในการของท้องถิ่นได้เอง พัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นและระบบสาธารณสุขโรคและสาธารณสุขการ ตลอดจนโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศท้องถิ่นให้ทั่วถึงและเท่าเทียมกันทั่วประเทศ รวมทั้งพัฒนาจังหวัดที่มีความพร้อมให้เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ โดยคำนึงเจตนารมณ์ของประชาชนในจังหวัดนั้น” จากข้อกำหนดในรัฐธรรมนูญดังกล่าวนี้ ได้ส่งผลให้ตำบลคลองแม่ลาย อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ซึ่งเป็นชุมชนที่มีลักษณะการอยู่อย่างหนาแน่น จากหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ในลักษณะกระจัดกระจาย เป็นกลุ่มๆ และตั้งอยู่สองข้างบนถนนสายเอเชียและถนนสายคลองแม่ลาย-คลองลาน โดยประชาชนในชุมชนเหล่านี้ได้มีการนำภูมิปัญญาความรู้ วัฒนธรรมท้องถิ่นของตนมาใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ ตัวอย่างเช่น ด้านศิลปหัตถกรรม ได้แก่ การจักสาน การสานไม้กวาด ด้านอาหาร ได้แก่ การผลิตอาหารว่างจากกล้วยชนิดต่างๆ ที่มีในชุมชนเพื่อดำเนินวิถีชีวิตให้เข้ากับทุกสถานการณ์ ซึ่งปัจจุบันชุมชนบางชุมชนอาจจะลืมนึกถึงภูมิปัญญาจากบรรพบุรุษที่สั่งสมมานานนับปี อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน และในสังคมแห่งสารสนเทศที่มีความทันสมัยทางเทคโนโลยีข่าวสารก้าวทันเหตุการณ์ ทันโลก จึงทำให้ภูมิปัญญาที่เคยมีอยู่นั้นถูกลืมไป ไม่ได้รับการเผยแพร่ต่อสาธารณชน

อนึ่ง หากภูมิปัญญาท้องถิ่นได้รับการเผยแพร่สู่ภายนอกชุมชน จะทำให้เกิดประโยชน์ทั้งในชุมชนและนอกชุมชนจากข้อมูลสารสนเทศภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่วนใหญ่ในประเทศไทยนั้น ได้ปรากฏแหล่งสารสนเทศจากภูมิปัญญาท้องถิ่นมากมายหลายชนิด ที่แตกต่างกันออกไปตามแต่ละท้องถิ่น หรือตามสภาพที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของแต่ละชุมชน นอกจากนี้ จากการที่ชุมชนบางแห่งมีพื้นที่ติดต่อกันหรือมีการค้าร่วมกัน อาจทำให้เกิดอิทธิพลต่างๆ สามารถส่งผ่านไปอีกชุมชนหนึ่งอย่างง่ายดาย ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนศิลปะและเทคโนโลยีซึ่งกันและกัน ชุมชนบางแห่งมีพัฒนาการทางการผลิตที่เป็นของตนเอง ซึ่งในระยะแรกจะผลิตขึ้นเพื่อใช้ในกลุ่มชนของตนเองก่อน ต่อมาจึงสามารถพัฒนาจนกลายเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีการส่งไปจำหน่ายให้แก่ชุมชนใกล้เคียง ดังนั้น เพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาของรัฐบาลในยุคปัจจุบันที่ต้องการให้มีการอนุรักษ์ และส่งเสริมการเผยแพร่ใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงข้อกำหนดรัฐธรรมนูญในการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น ด้านการเผยแพร่เอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ให้ประจักษ์แก่ชาวต่างประเทศ ในส่วนด้านการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การเรียนรู้ และเทคนิคแห่งการสร้างสรรคผลงานร่วมกับประเทศที่มีวิธีแห่งงานศิลปหัตถกรรมที่มีความคล้ายคลึงกัน (อรรถฤทธิ์ ทรัพย์ยิ่ง, 2558) ซึ่งทางเทศบาลตำบลคลองแม่ลาย โดยกองการศึกษาศูนย์ศิลปะและวัฒนธรรม ร่วมกับชุมชนตำบลคลองแม่ลาย อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร จึงต้องการพัฒนาชุมชนในเรื่องของภูมิปัญญาท้องถิ่น มีแนวคิดในการศึกษา

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 5 สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

สารสนเทศจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้เป็นการเผยแพร่สู่ภายนอกซึ่งจะเป็นโอกาสส่งเสริมในการสร้างตลาดทางการค้า โดยผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือให้ได้รับการอนุรักษ์ไว้แก่บุคคลที่สนใจ ในครั้งนี้ทางเทศบาลตำบลจึงจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือกับหน่วยงานการศึกษา เพื่อการจัดทำสารสนเทศท้องถิ่นที่เกิดจากภูมิปัญญา หรือความรู้ที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอก

จากที่ได้กล่าวมานั้นจะเห็นได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นสิ่งสำคัญของแต่ละชุมชนที่จำเป็นต้องคงรักษาไว้ เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน แหล่งเรียนรู้ทางภูมิปัญญาท้องถิ่น การกำหนดนโยบายการใช้ภูมิปัญญา และที่สำคัญมีการจัดความรู้ทางด้านการเรียนการสอนและกิจกรรมในท้องถิ่นนั้นๆ ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาสารสนเทศจากภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษาชุมชนในตำบลคลองแม่ลาย อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร เพื่อนำไปเผยแพร่และพัฒนาท้องถิ่นในชุมชนและ/จังหวัดต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพสารสนเทศจากภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษาชุมชนในตำบลคลองแม่ลาย อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร
2. เพื่อศึกษาปัญหาสารสนเทศจากภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษาชุมชนในตำบลคลองแม่ลาย อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เน้นการศึกษาเฉพาะการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการส่งเสริมและเผยแพร่ในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของแต่ละชุมชนในตำบลคลองแม่ลาย อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร สำหรับการเลือกกลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชากรผู้ซึ่งเป็นผู้นำและ/ตัวแทนที่อาศัยอยู่ในชุมชนตำบลคลองแม่ลาย อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 14 คน และมีการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แนวการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ ใช้แบบสอบถามการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) มีกิจกรรมลงพื้นที่ศึกษาดูงานจากแหล่งภูมิปัญญาบางประเภท การปฏิบัติการในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น จากเจ้าของภูมิปัญญา ใช้การสังเกตจดบันทึก และบันทึกภาพและเสียง

ส่วนการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น ผู้วิจัยได้ติดต่อประสานงานกับผู้อำนวยการกองการศึกษา เทศบาลตำบลคลองแม่ลาย ซึ่งรับผิดชอบในงานศูนย์ศิลปะและวัฒนธรรม เทศบาลตำบลคลองแม่ลาย เพื่อชี้แจงและทำการนัดหมายผู้นำ/ตัวแทนชุมชน ตำบลคลองแม่ลาย เพื่อการตอบแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์เจาะลึก เป็นการสัมภาษณ์หรือสนทนาตัวต่อตัวแบบเผชิญหน้า ผู้สัมภาษณ์จะเริ่มต้นจากการแนะนำตัวเอง แนะนำวัตถุประสงค์ของการมาสัมภาษณ์ และพยายามสร้างความเป็นกันเองกับผู้ถูกสัมภาษณ์มากที่สุด ผู้สัมภาษณ์เริ่มต้นการสัมภาษณ์แบบสองทาง โดยเริ่มต้นจากการสนทนาในประเด็นคำถามที่ง่าย ๆ ก่อน ปล่อยให้ผู้สัมภาษณ์มีอิสระในการตอบให้มากที่สุด จากนั้นเข้าสู่ประเด็นลึกๆ ต่อไป หลังจากนั้น ได้มีการนัดหมายกันอีกครั้ง เพื่อลงพื้นที่จริง มีการสาธิต การปฏิบัติการ ในเรื่องของภูมิปัญญาท้องถิ่นในแต่ละด้าน ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เพิ่มเติม พร้อมบันทึกภาพและเสียง

ทั้งนี้ผู้วิจัยยังได้นำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย หากส่วนใดส่วนหนึ่งขาดความสมบูรณ์ ผู้วิจัยได้ติดต่อเข้าขอข้อมูลเพิ่มเติมอีกครั้ง อนึ่ง ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาทำการวิเคราะห์รวมกันกับคณะ มีการจัดหมู่ตามประเภทของข้อมูล ประมวลผล และเขียนสรุปผลการศึกษาวิจัยแบบเชิงพรรณนาเรียงลำดับ สำหรับการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ซึ่งในการวิเคราะห์เนื้อหาผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากค่าสถิติที่ได้จากการเก็บแบบสอบถามทั้งหมด นำมาเชื่อมโยงกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และการลงพื้นที่จริง มีการสนทนากลุ่ม ชักถาม พูดคุยกับผู้ให้ข้อมูล ในการตั้งสัมภาษณ์แต่ละครั้งจะมีประเด็นคำถามย้อนกลับให้ผู้ถูกสัมภาษณ์และกลุ่มได้ช่วยกันคิด รวมถึงการเสนอแนวคิดของตนเอง เพื่อเป็นการตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูลในขั้นต้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือได้

สรุปผลการวิจัย

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 5
สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ผู้วิจัยได้ดำเนินการนำเสนอผลการวิจัยตามลำดับขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

จากประชากรที่ผู้วิจัยได้เลือกเป็นกลุ่มเป้าหมาย ตัวแทน/ผู้นำชุมชน ทั้งหมด 14 คน พบว่า จำนวน ร้อยละ ของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ จำแนกดังนี้ เพศผู้ตอบแบบสัมภาษณ์เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 78.57 เพศชาย คิดเป็น ร้อยละ 21.43 วุฒិการศึกษาระดับมากที่สุด ได้แก่ มัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 57.15 มีประสบการณ์การศึกษา ภูมิปัญญาท้องถิ่นมากที่สุด ได้แก่ 6 - 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 78.57 ซึ่งสาขาของสารสนเทศจากภูมิปัญญาท้องถิ่นมี มากที่สุด ได้แก่ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คิดเป็นร้อยละ 50.00 ประเภทของสารสนเทศจาก ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีมากที่สุด ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์และแปรรูป คิดเป็นร้อยละ 85.71 โดยมีการประชาสัมพันธ์และ เผยแพร่สารสนเทศจากภูมิปัญญาท้องถิ่นมากที่สุด ได้แก่ มีการเผยแพร่ในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 50.00 และมี ลักษณะของสารสนเทศจากภูมิปัญญาท้องถิ่นมากที่สุด ได้แก่ แบบดั้งเดิม คิดเป็นร้อยละ 78.57 ดังนี้

ตารางที่ 1 จำนวน และร้อยละสถานภาพของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	3	21.43
หญิง	11	78.57
รวม	14	100
2. วุฒิการศึกษา		
ประถมศึกษา	3	21.43
มัธยมศึกษา	8	57.15
อนุปริญญา	1	7.14
ปริญญาตรี	1	7.14
สูงกว่าปริญญาตรี	1	7.14
รวม	14	100
3. ประสบการณ์การศึกษา/เกี่ยวข้องกับ ภูมิปัญญาท้องถิ่น		
0 - 5 ปี	1	7.14
6 - 10 ปี	11	78.57
11 ปี ขึ้นไป	2	14.29
รวม	14	100
4. สาขาของสารสนเทศจากภูมิปัญญาท้องถิ่น		
เกษตรกรรม	2	14.29
ศิลปกรรม	1	7.14
อุตสาหกรรมและหัตถกรรม	1	7.14
การแพทย์แผนไทย	3	21.43
การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	7	50.00
รวม	14	100
5. ประเภทของสารสนเทศจากภูมิปัญญาท้องถิ่น		
ด้านสัตว์	2	14.29
ด้านผลิตภัณฑ์และแปรรูป	12	85.71
รวม	14	100
6. การประชาสัมพันธ์และเผยแพร่สารสนเทศจากภูมิปัญญาท้องถิ่น		
ใช้เฉพาะบุคคล	5	35.71
มีการเผยแพร่ในชุมชน	7	50.00

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 5
สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

มีการศึกษาดูงานจากภายนอก	2	14.29
รวม	14	100

ตารางที่ 1 จำนวน และร้อยละสถานภาพของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ (ต่อ)

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
7. ลักษณะของสารสนเทศจากภูมิปัญญาท้องถิ่น		
แบบดั้งเดิม	11	78.57
ได้พัฒนาและต่อยอด	3	21.43
รวม	14	100

การศึกษาสภาพและปัญหาสารสนเทศจากภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษาชุมชนในตำบลคลองแม่ลาย อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร

จากการศึกษา สภาพสารสนเทศจากภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษาชุมชนในตำบล คลองแม่ลาย อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร โดยมีรายละเอียดการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นรายข้อดังนี้

ในกรณีศึกษาชุมชนในตำบลคลองแม่ลาย อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า มีสารสนเทศจากภูมิปัญญาท้องถิ่น 2 ด้าน ได้แก่

1. ด้านผลิตภัณฑ์และการแปรรูปมีด้วยกัน 4 ชนิด ได้แก่ 1) การจัดทำบายศรี 2) การนวดศีรษะ ด้านหน้า หัวไหล่ และสัญญาณจอมประสาท 3) การปั้นพระพุทธรูป 4) การสานไม้กวาด จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนในตำบลคลองแม่ลาย พบว่า

1) ภูมิปัญญาในเรื่องของการจัดทำบายศรี มีจุดเด่นของสารสนเทศจากภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถสรุปได้ว่าการจัดทำบายศรีนั้น มีด้วยกัน 5 ชนิด อันได้แก่ บายศรีพรหมสี่หน้า บัตรพลี พญานาค กระจ่างดอกไม้กับรูปเทียนแพ และบายศรีเล็ก ซึ่งได้ผลิตจากวัสดุธรรมชาติเป็นใบตองโดยการพับใบตองมีหลายลักษณะ หลายแบบ และหลายชั้น ขึ้นอยู่กับรูปแบบของบายศรี ได้แก่ พรหมสี่หน้า บัตรพลี พญานาค กระจ่างดอกไม้กับรูปเทียนแพ และบายศรีเล็ก หากแต่การพับใบตองต้องประณีต สวยงาม และคงทน ซึ่งบายศรีลักษณะต่างๆ มีการพับใบตองที่มีความละเอียดไม่เท่ากัน เช่น บายศรีพรหมสี่หน้าจะมี 4 ทิศ บายศรีบัตรพลีจะเป็นชั้น หรือเป็นเหลี่ยม บายศรีพญานาคจะเป็นรูปเศียร บายศรีกระจ่างดอกไม้และรูปเทียนแพจะทำเป็นรูปกรวยมีฝาปิด และบายศรีเล็กจะมียอดแหลม

รายละเอียดของสารสนเทศจากภูมิปัญญาท้องถิ่นของการจัดทำบายศรีนั้น คือ บายศรีจะมีลักษณะต่างกันขึ้นอยู่กับนำไปประกอบในพิธีกรรมแต่ละพิธี เช่น บายศรีพรหมสี่หน้าจะมี 7 ชั้น หรือ 9 ชั้น และต้องมี 4 ทิศ บายศรีบัตรพลีจะมี 9 ชั้น หรือเป็นรูป 3 เหลี่ยม หรือ 4 เหลี่ยม สามารถใส่อาหารคาวหวาน บายศรีพญานาคจะเป็นรูปเศียร 9 เศียร ส่วนบายศรีกระจ่างดอกไม้และรูปเทียนแพจะทำเป็นรูปกรวยมีฝาปิดตรงกลางจะปักรูปเทียน และบายศรีเล็กจะมี 3 ชั้น ที่ทำเป็นยอดแหลมสามารถใส่อาหารคาวหวาน

ผลผลิตภัณฑ์และการแปรรูปที่ได้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น ของการจัดทำบายศรีในรูปแบบต่างๆ นั้น คือ การนำไปเป็นภาชนะในการใส่อาหารคาวหวานในพิธีต่างๆ ที่เป็นการเชื่อสืบต่อกันมาหรือนำไปประกอบในพิธีกรรม เช่น งานไหว้ครู พิธีบวงสรวงเทวดา การบูชาพระ

ในส่วนของการนำความรู้ของสารสนเทศจากภูมิปัญญาท้องถิ่นไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์นั้น ได้มีการนำความรู้ในการจัดทำบายศรี ไปใช้ในการประกอบพิธีกรรมสำคัญต่างๆ ตามประเพณี นอกจากนี้ยังมีการสอนให้กับลูกหลานเพื่อสืบทอดภูมิปัญญาต่อไป

2) การนวดศีรษะด้านหน้า หัวไหล่ และสัญญาณจอมประสาท จากผู้ที่มีความชำนาญเชี่ยวชาญภูมิปัญญา การรับรองจากสาธารณสุขตำบล มีจุดเด่นของสารสนเทศจากภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ มีการจัดทำลูกประคบ และยานวด เพื่อนวดบรรเทาอาการเจ็บปวดภายนอกร่างกาย ได้แก่ ศีรษะด้านหน้า หัวไหล่ และเส้นแสกหน้า โดยมีวิธีการนวดบริเวณดังกล่าวอย่างมีนัยวล ซึ่งจะเริ่มนวดจากสัญญาณที่ 1-5 และสัญญาณจอมประสาทเพื่อผ่อนคลายกล้ามเนื้อที่เจ็บปวด

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 5
สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬงเพชร

รายละเอียดของสารสนเทศจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ในเรื่องของการนวดศีรษะด้านหน้า หัวไหล่ และเส้นแสกหน้าด้านซ้ายและด้านขวา โดยใช้หัวแม่มือเริ่มนวดจุดจุดสัญญาณที่ 1-5 และสัญญาณจอมประสาท บริเวณแสกหน้า คิ้ว ข้อต่อขากรรไกร กึ่งกลางคาง ยอดใบหู ปลายติ่งหู กล้ามเนื้อต้นแขน กึ่งกลางโค้งคอ ขอบสะบัก ด้านนอก แนวกระดูกไหปลาร้าด้านใน และรอยบุ้มรักแร้ เพื่อบ่งคับการจ่ายเลือดและความร้อนใช้เวลา 30 - 45 นาที อย่างนิ่มนวล ผ่อนคลายความเมื่อยล้าและความเครียด

ผลผลิตภัณฑและการแปรรูปที่ได้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการนวดศีรษะด้านหน้า หัวไหล่ และสัญญาณจอมประสาท ได้แก่ ลูกประคบสมุนไพร และยานวดสมุนไพรเพื่อใช้ในการนวด

ในส่วนของการนำความรู้ของสารสนเทศจากภูมิปัญญาท้องถิ่นไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์นั้น คือ การถ่ายทอดความรู้และวิธีการนวดให้ผู้ที่สนใจ การช่วยรักษาโรคร้ายที่เกี่ยวข้องกับความเครียด การผ่อนคลาย กล้ามเนื้อของร่างกาย เช่น โรคอัมพาต โรคไหล่กักเสบ แขนขา และโรคขากรรไกรค้ำง

3) การปั้นพระพุทธรูปดำ มีจุดเด่นของสารสนเทศจากภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ การปั้นหรือการหล่อพระพุทธรูปดำนั้นต้องมีประสบการณ์ความชำนาญเป็นอย่างยิ่งจึงจะได้พระพุทธรูปดำที่สวยงาม ล้ำค่า

รายละเอียดของสารสนเทศจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ของการปั้นพระพุทธรูปดำนั้นมีความจำเป็นต้องใช้ผู้ที่มีความรู้ความชำนาญในการปั้น หรือการหล่อพระพุทธรูปอย่างแท้จริง ซึ่งในการปั้นพระพุทธรูปที่ในชุมชนตำบลกลางแม่ลายนั้นมีผู้ที่ชำนาญอยู่เพียงไม่กี่คนที่สามารถทำได้ พระพุทธรูปที่ปั้นมีลักษณะเป็นแบบเนื้อสี ดำมันเงามีความละเอียดประณีตสูง

ผลผลิตภัณฑและการแปรรูปที่ได้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น จากการปั้นพระพุทธรูป ได้แก่ พระพุทธรูปสีดำ

ในส่วนของการนำความรู้ของสารสนเทศจากภูมิปัญญาท้องถิ่นไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์นั้น เพื่อนำความรู้ไปใช้ในการฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมโบราณ และเพื่อส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์ ฟื้นฟู ดำรงไว้ซึ่งในศาสนา

4) การถักสานไม้กวาด มีจุดเด่นของสารสนเทศจากภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ นำดอกไม้กวาดมาถักหรือสานกับไม้ไผ่หวานที่ทำเป็นด้าม มีความเบาและมีความกะทัดรัด

รายละเอียดของสารสนเทศจากภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสานไม้กวาด ได้แก่ เป็นการนำดอกไม้กวาดที่ผู้จัดทำมาตากให้แห้ง แล้วจึงถักหรือสานกับไม้ไผ่หวานที่ทำเป็นด้าม โดยต้องมีการคัดเลือกไม้ไผ่ตามขนาดของไม้กวาด โดยเฉพาะไม้ไผ่หวานนั้นจะมีความเบา ทนทาน และต้องมีความกะทัดรัดเหมาะกับมือจับ แล้วลงสีสวยงาม

ผลผลิตภัณฑและการแปรรูปที่ได้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ ไม้กวาดที่มีขนาดแตกต่างกัน แต่รูปทรง กระทัดรัด เบา ถนัดมือ สวยงาม

ในส่วนของการนำความรู้ของสารสนเทศจากภูมิปัญญาท้องถิ่นไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์นั้น คือ มีการถ่ายทอดความรู้ และสอนการทำไม้กวาด เพื่อการนำความรู้ไปใช้ให้เกิดการต่อยอดผลิตภัณฑที่มีคุณภาพ และคงทนสวยงาม ของตำบล

2. ด้านสัตว์ และด้านผลิตภัณฑและการแปรรูป ในการเลี้ยงสัตว์ มีด้วยกัน 2 ประเภท ได้แก่ 1) ไก่ดำ 2) ไล่เดือน

1) ไก่ดำ มีจุดเด่นของสารสนเทศจากภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ ในการเลี้ยงไก่นั้นมีด้วยกันหลายสายพันธุ์ ได้แก่ พันธุ์ภูพาน 1-3 พันธุ์ชนดำ 1 และพันธุ์ชนเหลือง 2 โดยผู้เลี้ยง ได้เลี้ยงไว้เพื่อจำหน่าย และได้เลี้ยงไก่โดยการใช้อาหารจากสมุนไพร

รายละเอียดของสารสนเทศจากภูมิปัญญาท้องถิ่น จากการเลี้ยงไก่ดำ มีการคัดเลือกสายพันธุ์ที่จะนำมาเลี้ยงโดยดูจากลักษณะทางกายภาพของสัตว์ เมื่อได้แล้ว จะเลี้ยงไก่จากการทำอาหารเองโดยการใช้ดอกอัญชัญและสมุนไพรในพื้นที่ ในการนำมาปรุงอาหารไก่ จะเน้นความสะอาด และความประณีตมากที่สุด มีการเปิดเพลงให้ไก่ดำฟังทุกวัน นอกจากนี้ยังมีดอกดาวเรืองที่นำมาทำเป็นอาหารของไก่ เพื่อให้ได้ไข่ไก่ที่แดงสดอีกด้วย ในการใช้แนวคิดการทำอาหารจากสมุนไพรนี้ ผู้เลี้ยงได้ทำการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 5 สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ผลผลิตภัณฑ์และการแปรรูปที่ได้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเลี้ยงไก่ดำ ได้แก่ ปุยอินทรีย์จากมูลไก่ ไช้เค็มจากไก่ดำ ไช้ไก่ เนื้อไก่ เพราะเนื้อของไก่นั้นมีสารเมลานินช่วยชะลอความแก่ และสร้างวิตามินให้กับร่างกายได้ดี

ในส่วนของการนำความรู้ของสารสนเทศจากภูมิปัญญาท้องถิ่นไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์นั้น คือ ได้มีเปิดให้เข้าศึกษาดูงานจากผู้สนใจ มีการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์จากผู้เลี้ยงเอง เพื่อให้ผู้สนใจได้ไปประยุกต์ใช้ในงานของตนเองได้

2) การเพาะเลี้ยงไส้เดือน มีจุดเด่นของสารสนเทศจากภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ การนำมูลของไส้เดือนมาทำเป็นปุ๋ยหมักชีวภาพ และน้ำหมักทางการเกษตร ใส่ปรับปรุงดิน และต้นไม้ในไร่นาสวน

รายละเอียดของสารสนเทศจากภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการทำไส้เดือนได้เข้าอบรมการเลี้ยงไส้เดือน และนำมาต่อยอดการเลี้ยงของตนเอง ศึกษาค้นคว้าวิธีธรรมชาติ ในการเลี้ยงไส้เดือนนั้นจะมีหลากหลายสายพันธุ์ อาทิ สายพันธุ์แอฟริกา ไนท์ คลอเรอร์ หรือ AF แต่ที่นิยมเลี้ยงกันในตลาด คือ สายพันธุ์แอฟริกัน ไนท์ คลอเรอร์ หรือ AF เพราะสภาพอากาศเหมาะสมและเลี้ยงง่าย โตไว กินเก่ง และขยายพันธุ์รวดเร็ว เหมาะกับการผลิตปุ๋ยมูลไส้เดือน การเลี้ยงไส้เดือนนั้นผู้เลี้ยงได้ให้อาหารไส้เดือน ได้แก่ พืชผัก และมูลสัตว์อื่น การดูแลเลี้ยงในวงบ่อ คัดแยกตัวไส้เดือนกับมูลไส้เดือนออกมา ซึ่งระยะเวลาของการเป็นปุ๋ยใช้เวลา 30 - 40 วัน

ผลผลิตภัณฑ์และการแปรรูปที่ได้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ ปุ๋ยหมักชีวภาพจากมูลไส้เดือน น้ำหมัก ซึ่งจะมีแร่ธาตุหลัก N-P-K รวมอยู่ในผัก ผลไม้ เมื่อใส่ปุ๋ยจากมูลไส้เดือนลงไปเป็นการเพิ่มแร่ธาตุอาหารให้ผัก ผลไม้ได้

ในส่วนของการนำความรู้ของสารสนเทศจากภูมิปัญญาท้องถิ่นไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์นั้น คือ การนำแนวคิดมาต่อยอดของผู้เลี้ยงไส้เดือนเอง จากการที่ผู้เลี้ยงได้ไปอบรมกับทางเกษตรจังหวัดซึ่งจัดให้ผู้สนใจเข้ารับการอบรม ทำให้ผู้เลี้ยงได้ศึกษาค้นคว้าเองเพิ่มเติมในแนวทาง และวิธีการเลี้ยงของตนเองเพื่อเพิ่มผลผลิตในฟาร์มตน นอกจากนี้ยังมีการได้นำไปถ่ายทอดให้กับผู้ที่สนใจไปศึกษาดูงานในฟาร์มของผู้เลี้ยงอีกด้วย

ผลการศึกษาปัญหาสารสนเทศจากภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษาชุมชนในตำบลคลองแม่ลาย อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร

โดยส่วนมาก พบว่า อันดับหนึ่งของทุกประเภทภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ ปัญหาของการเผยแพร่สารสนเทศภูมิปัญญาท้องถิ่น จากการที่ผู้นำชุมชนได้ให้ข้อมูลสรุปความเห็นตรงกันว่า มีการเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นออกสู่สังคมน้อยมาก อันเนื่องมาจากว่า ชุมชนขาดการสนับสนุนในการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นสู่สังคมในด้านของสื่อที่เป็นเครือข่ายต่างๆ เพื่อให้เป็นที่รู้จักแพร่หลายในวงกว้าง แม้ว่าทางเทศบาลตำบลคลองแม่ลายจะจัดให้มีการประชาสัมพันธ์ในงานประเพณีต่างๆ แล้วก็ตาม แต่ก็ยังไม่เพียงพอ ทำให้มีผลกระทบต่อด้านของการตลาดที่เข้าไม่ถึง เกิดการเสียโอกาสและเสียหายได้ไป

อันดับที่สอง ได้แก่ การขาดผู้สืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีมาแต่อดีตนั้น เป็นเรื่องยากที่จะสานต่อในปัจจุบัน เพราะไม่มีผู้สืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่จะมาผลิตงาน หรือสร้างผลิตภัณฑ์ที่ต่อยอดได้ อีกทั้ง ภูมิปัญญาบางอย่างจำเป็นต้องใช้เวลานานในการเรียนรู้ที่จะปฏิบัติได้ อาจจะทำให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเหล่านั้นสูญไป ได้แก่ การหล่อพระพุทธรูป การสานไม้กวาด และการจัดทำบายศรี

อันดับที่สาม ได้แก่ ตลาดการค้า และการวางแผนการตลาด ต้นทุนของผลผลิต และผลิตภัณฑ์จากการแปรรูป อันเนื่องจากว่าค่าขายผลผลิต และผลิตภัณฑ์ยังอยู่แค่เฉพาะกลุ่มในชุมชน ยังไม่แพร่หลายออกสู่ตลาดมากนัก และยังไม่เป็นที่รู้จักของตลาดภายนอก ต้องมีต้นทุนในการผลิตหมุนเวียน ได้แก่ การเลี้ยงไก่ดำ การเลี้ยงไส้เดือน นอกจากนี้ในบางภูมิปัญญาท้องถิ่นที่การค้าขายที่ไม่แพร่หลายแล้วยังเป็นภูมิปัญญาที่เป็นแบบผู้ใช้เฉพาะกลุ่ม ได้แก่ การนวด และการจัดทำบายศรี

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษา เรื่อง การศึกษาสารสนเทศจากภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษาชุมชนในตำบลคลองแม่ลาย อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ผู้ศึกษาได้นำเสนอดังนี้

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 5
สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ประชากรส่วนใหญ่ในชุมชน มีระดับการศึกษาอยู่ที่ระดับมัธยมศึกษา และมีความรู้ความชำนาญในสารสนเทศภูมิปัญญาท้องถิ่นในแบบดั้งเดิม ซึ่งจากการศึกษาสารสนเทศจากภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษาชุมชนในตำบลคลองแม่ลาย อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า มีสารสนเทศจากภูมิปัญญาท้องถิ่น 2 ด้าน ได้แก่

1. ด้านผลิตภัณฑ์และการแปรรูปมีด้วยกัน 4 ชนิด ได้แก่

1) การจัดทำบายศรี บายศรีพรหมสี่หน้า บัตรพลี พญานาค กระจ่างดอกไม้กับรูปเทียนแพ และบายศรีเล็ก คือ ผลิตจากวัสดุธรรมชาติเป็นใบตองโดยการพับใบตองมีหลายลักษณะ หลายแบบ และหลายชั้นขึ้นอยู่กับรูปแบบของบายศรี ได้แก่ พรหมสี่หน้า บัตรพลี พญานาค กระจ่างดอกไม้กับรูปเทียนแพ และบายศรีเล็ก หากแต่การพับใบตองต้องประณีต สวยงาม และคงทน ซึ่งบายศรีลักษณะต่างๆ มีการพับใบตองที่มีความละเอียดไม่เท่ากัน เช่น บายศรีพรหมสี่หน้าจะมี 4 ทิศ บายศรีบัตรพลีจะเป็นชั้น หรือเป็นเหลี่ยม บายศรีพญานาคจะเป็นรูปเศียรบายศรีกระจ่างดอกไม้และรูปเทียนแพจะทำเป็นรูปกรวยมีฝาปิด และบายศรีเล็กจะมียอดแหลม นำไปใช้ประกอบในพิธีกรรม เช่น ไหว้ครู บวงสรวงเทวดา และบูชาพระ นอกจากนี้ยังมีการสอนให้กับลูกหลานเพื่อสืบทอดภูมิปัญญาต่อไป สอดคล้องกับการศึกษาของเพชรชรินทร์ บุญสนอง (2550, บทคัดย่อ) ศึกษางานวิจัย เรื่อง การจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษา บ้านสระดอกเกษ ตำบลโคกสว่าง อำเภอสำโรง จังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษาพบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นมีความสำคัญต่อการอนุรักษ์ของสังคมอีสานเป็นอย่างยิ่ง ทั้งในเรื่องของวัฒนธรรมการดำรงชีวิต ประเพณี ความเชื่อด้านการดำรงชีวิต มีการผลิตของใช้เองในครัวเรือน การปรุงอาหารที่อาศัยวัตถุดิบที่ปลูกและหาเองในชุมชน การปฏิบัติตนตามประเพณีฮีตสิบสอง และแนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยมีการหล่อหลอมองค์ความรู้ให้เกิดการสืบสานและถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น

2) การนวดศีรษะด้านหน้า การนวดศีรษะด้านหลัง หัวไหล่ และสัญญาณจอมประสาท คือ บรรเทาอาการเจ็บปวดภายนอกร่างกาย ได้แก่ ศีรษะด้านหน้า หัวไหล่ และเส้นแสกหน้า โดยมีวิธีการนวดบริเวณดังกล่าวอย่างมีนัยนวล ซึ่งจะเริ่มนวดจากสัญญาณที่ 1 - 5 และสัญญาณจอมประสาทเพื่อผ่อนคลายกล้ามเนื้อที่เจ็บปวด เพื่อรักษาโรคตามร่างกายและโรคต่างๆ ที่เกิดขึ้น เช่น โรคอัมพาต โรคไหล่อักเสบ แขนขา และโรคขากรรไกรค้ำหัวไหล่ และสัญญาณจอมประสาท สอดคล้องกับการศึกษาของวีระ ไชยศรีสุข (2545, บทคัดย่อ) ศึกษางานวิจัย เรื่อง การศึกษาเพื่อการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดยโสธร ผลการศึกษาพบว่า ประเพณีบุญบั้งไฟ โบราณสถานและโบราณวัตถุ อาหารพื้นเมือง สมุนไพร งานหัตถกรรม เบี้ยกุดชุม การเลี้ยงสัตว์เลี้ยงคลาน การแต่งกายแบบพื้นบ้าน ประเพณีและวัฒนธรรม ภาษาท้องถิ่น การประกอบอาชีพแบบดั้งเดิม และการส่งเสริมการท่องเที่ยวควรมีการรณรงค์ให้ประชาชนได้มีความเข้าใจและเห็นความสำคัญในกิจกรรม

3) การปั้นพระพุทธรูปดำ การปั้นพระพุทธรูป คือ การปั้นหรือการหล่อต้องมีความเชี่ยวชาญ และใช้ประสบการณ์ด้วยความชำนาญ นำความรู้ไปใช้เพื่อฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมโบราณ และเพื่อส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์ฟื้นฟู ดำรงไว้ซึ่งในศาสนา สอดคล้องกับการศึกษาของเพชรชรินทร์ บุญสนอง (2550, บทคัดย่อ) ศึกษางานวิจัย เรื่อง การจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษา บ้านสระดอกเกษ ตำบลโคกสว่าง อำเภอสำโรง จังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษาพบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นมีความสำคัญต่อการอนุรักษ์ของสังคมอีสานเป็นอย่างยิ่ง ทั้งในเรื่องของวัฒนธรรมการดำรงชีวิต ประเพณี ความเชื่อด้านการดำรงชีวิตมีการผลิตของใช้เองในครัวเรือน การปรุงอาหารที่อาศัยวัตถุดิบที่ปลูกและหาเองในชุมชน การปฏิบัติตนตามประเพณีฮีตสิบสอง และแนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยมีการหล่อหลอมองค์ความรู้ให้เกิดการสืบสานและถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น

4) การสานไม้กวาด คือ ดอกไม้กวาดมาถักหรือสานกับไม้ไผ่หวานที่ทำเป็นด้าม เพราะมีความเบา และมีความกะทัดรัด นำความรู้ไปใช้เพื่อแก้ไขด้านการบริโภคใช้สอยที่ปลอดภัย มีความทนทาน และประหยัด สอดคล้องกับการศึกษาของวีระ ไชยศรีสุข (2545, บทคัดย่อ) ศึกษางานวิจัย เรื่อง การศึกษาเพื่อการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดยโสธร ผลการศึกษาพบว่า ประเพณีบุญบั้งไฟ โบราณสถานและโบราณวัตถุ อาหารพื้นเมือง สมุนไพร งานหัตถกรรม เบี้ยกุดชุม การเลี้ยงสัตว์เลี้ยงคลาน การแต่งกายแบบพื้นบ้าน ประเพณีและวัฒนธรรม ภาษาท้องถิ่น การประกอบอาชีพแบบดั้งเดิม และการส่งเสริมการท่องเที่ยว ควรมีการรณรงค์ให้ประชาชนได้มีความเข้าใจและเห็นความสำคัญในกิจกรรม

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 5 สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

2. ด้านสัตว์ และด้านผลิตภัณฑ์และการแปรรูป ในการเลี้ยงสัตว์ มีด้วยกัน 2 ประเภท ได้แก่ การเลี้ยงไก่ดำ และไข่เต๋อน คือ การเลี้ยงสัตว์ทั้งสองชนิดโดยตามธรรมชาติที่เป็นบ่อเพาะ และเล้า ผลผลิตที่ได้เป็นปุ๋ยหมักชีวภาพจากมูลไข่เต๋อน ปุ๋ยอินทรีย์จากมูลไก่ ไข่สดและไข่เค็มจากไก่ดำ และการแปรรูปเนื้อไก่ดำ นำความรู้ไปใช้เพื่อนำมาต่อยอดและประยุกต์ใช้ในการเลี้ยงสัตว์ครบวงจร สอดคล้องกับการศึกษาของวารุณี พงษ์ภิญโญ (2548, บทคัดย่อ) ศึกษางานวิจัย เรื่อง ภูมิปัญญาชาวบ้านต่อการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน กรณีศึกษา บ้านอัมพวัน หมู่ 8 ตำบลสำราญ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่า นำภูมิปัญญาชาวบ้านทางการเกษตรแบบดั้งเดิมผสมผสานประสบการณ์เข้ากับแนวคิดใหม่ มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ เพื่อเพิ่มผลผลิตให้มากขึ้นมีรายได้มากขึ้น

ในส่วนของปัญหาสารสนเทศจากภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษาชุมชนในตำบลคลองแม่ลาย อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร โดยสรุปได้ดังต่อไปนี้ อันดับหนึ่งของทุกประเภทภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ ปัญหาของการเผยแพร่สารสนเทศภูมิปัญญาท้องถิ่น ปัญหาอันดับที่สอง ได้แก่ การขาดผู้สืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ การหล่อพระพุทธรูป การสานไม้กวาด การจัดทำบายศรี และปัญหาอันดับที่สาม ได้แก่ ตลาดการค้า และการวางแผนการตลาด ของผลผลิต และผลิตภัณฑ์จากการแปรรูป ได้แก่ การเลี้ยงไก่ดำ การเลี้ยงไข่เต๋อน สอดคล้องกับการศึกษาของวารุณี พงษ์ภิญโญ (2548, บทคัดย่อ) ศึกษางานวิจัย เรื่อง ภูมิปัญญาชาวบ้านต่อการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน กรณีศึกษา บ้านอัมพวัน หมู่ 8 ตำบลสำราญ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ซึ่งผลการศึกษาพบว่า มีการเผยแพร่ การจัดการสวัสดิการและธุรกิจชุมชน มีการช่วยเหลือกันในกลุ่มชุมชนเป็นการสร้างประโยชน์ด้านเศรษฐกิจต่อชุมชนสู่ภายนอก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

เป็นการดำเนินการส่งเสริมพัฒนาระบบสารสนเทศจากภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษาชุมชนในตำบลคลองแม่ลาย อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษากลยุทธ์แนวทางการเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นพร้อมทั้งวิธีการเผยแพร่สารสนเทศจากภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษาชุมชนในตำบลคลองแม่ลาย อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร

เอกสารอ้างอิง

- ฉวีลักษณ์ บุญยะกาญจน. (2557). การจัดการสารสนเทศท้องถิ่น. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เพชรชรินทร์ บุญสนอง. (2550). การจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่น: กรณีศึกษา บ้านสระดอกเกษ ตำบลโคกสว่าง อำเภอสำโรง จังหวัดอุบลราชธานี (รายงานผลการวิจัย). อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- วารุณี พงษ์ภิญโญ. (2548). ภูมิปัญญาชาวบ้านต่อการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน กรณีศึกษาบ้านอัมพวัน หมู่ 8 ตำบลสำราญ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. ปริญญาโทศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาไทยศึกษา เพื่อการพัฒนา สถาบันราชภัฏเลย.
- วีระ ไชยศรีสุข. (2545). การศึกษาเพื่อการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดยโสธร (รายงานผลการวิจัย). เลย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- อรรถฤทธิ ทรัพย์ยิ่ง. (2558). การบริหารโครงการส่งเสริมศิลปอาชีพในสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถสู่สากล. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศิลปาชีพพระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ